

piscentiæ, quia charitas est perfectio amantis; et ita amare charitatem sibi, est amare bonum suum; ergo amor concupiscentiæ in spiritualibus bonis est amor charitatis; ergo multo magis amor beatitudinis supernaturalis et ipsius Dei ut objecti beatifici.

23. *Expenditur et rejicitur.* — Sed hæc sententia, licet in aliquo sensu vera esse possit, non tamen sufficit ad satisfaciendum difficultati propositæ. Duobus enim modis potest quis amare sibi beatitudinem: uno modo in suum commodum, seu ut est bonum sibi, ita ut hæc sit proxima ratio amandi tale bonum, et hic est proprius amor concupiscentiæ, specie distinctus ab amore charitatis. Alio modo potest quis amare sibi beatitudinem immediate et proxime propter gloriam Dei, et ut illum tanquam amicum præsentem habeat, et gaudeat de bonis ejus. Et hic amor, licet materialiter (ut ita dicam) possit denominari concupiscentiæ, respectu boni beatitudinis, quod quis sibi amat, formaliter vero et quoad motivum est amor amicitiae. De hoc ergo posteriori amore amicitiae recte dicitur esse actum charitatis, quia ex formali motivo ejus elicitur, et tale erat desiderium Pauli ad Philipp. 1, desiderantis dissolvi, et esse cum Christo. Hic vero non de hoc amore concupiscentiæ tractamus, sed de priori amore, qui non tantum materialiter, sed etiam ex motivo formali sit concupiscentia. Ille ergo amor nullo modo potest esse elicited a charitate, cum non habeatur ex ejus motivo, nec ad amicitiam Dei pertineat. Et ob eandem rationem amor mercenarius non est elicited a charitate, quia est formalis concupiscentia, et ideo operari intuitu retributionis æternæ, ad spem potius quam ad claritatem pertinet, ut attigi tom. 4 de Pœn., d. 5, sect. 2, in fine. Et simili modo distinguenda est duplex fruitio divina seu beatifica; quædam est gaudium de bonis Dei, ut sunt perfectiones ejus in se, et hoc gaudium est fruitio charitatis. Alia est fruitio de beatitudine, de qua beatus tanquam de propria perfectione gaudet, et hæc non est charitatis, sed alterius virtutis, nam ad amorem concupiscentiæ pertinet, ut docet D. Thomas 2. 2, quæst. 28, art. 1, ad 3; et Scot. 3, dist. 34, quæst. unica, § *His suppositis*, versic. *De donis*, in fine vers.

24. *Vera solutio.* — *Amor concupiscentiæ supernaturalis ab habitu spei elicitur.* — Respondeo igitur hunc amorem concupiscentiæ de quo tractamus, esse elicited ab eadem virtute, a qua elicitur actus spei supernaturalis. Ita dixi in 1 t. 3 part., q. 7, art. 4. Et proba-

tur, quia ille amor est actus theologicus (ut sic dicam), id est, attingens Deum, ut objectum *Quod et Quo*; ergo ad aliquam virtutem theologiam pertinet; sed non ad fidem, ut per se patet; neque ad charitatem, ut dictum est; ergo ad spem: nam fingere quartam virtutem theologiam valde temerarium esset. Secundo, nam spes ex amore concupiscentiæ nascitur, ut dictum est; ergo uterque actus ex eodem habitu profluit, quia non potest habitus dare facultatem et facilitatem operandi posteriorem actum, nisi eam ad priorem conferat, et e converso dando facultatem ad actum priorem, qui est radix alterius, consequenter illam ad actum consequentem præbet. Et hinc etiam est ut spe etiam gaudeamus, quia hoc gaudium ex spe nascitur, ut supra dictum est cum D. Thom., dict. q. 28, art. 1, ad 3. Ex quo loco optime colligitur nostra sententia: nam sine dubio eadem est ratio in amore quæ est in gaudio. Potestque confirmari ex aliis quæ in citato loco 3 partis adduxi.

25. *Solvuntur argumenta in num. 4 adducta.* — *Primum.* — *Secundum.* — *Tertium.* — *Quartum.* — Neque contra hoc obstant rationes in principio positæ. Ad primam enim respondetur, licet amor et spes sint actus specie distincti, esse ita subordinatos inter se in ordine ad idem formale objectum, ut ad eundem habitum pertineant, sicut de amore et gaudio constat. Ad secundam respondetur, primo, esto in actu amoris non sit omnis difficultas quæ est in actu spei, nihilominus reperiri difficultatem, quæ nascitur ex supernaturalitate actus, quæ sufficit ut ad illum sit necessaria virtus infusa, et aliunde convenire cum spe in habitu ad idem bonum sub eadem ratione boni, et hoc satis esse ut ad eundem habitum pertineant, licet in modo tendendi differant. Secundo, addimus difficultatem illam, quæ in spe cernitur ex eo quod sperat bonum per auxilium Dei, suo etiam modo participari ab amore concupiscentiæ, quia tendit in illud bonum, ut sibi possibile, alioqui non posset esse amor efficax et perfectus: non potest autem bonum illud recte existimari possibile, nisi in ordine ad potentiam et benevolentiam Dei. Ad tertiam, dico habitum spei non manere in patria formaliter sub ratione spei, id est, ut sit principium sperandi beatitudinem possessam, manere autem ut sit principium amandi hoc amore, et fruendi gaudio illi proportionato: nam hi actus honestissimi sunt, et illi statui non repugnant, et principium connaturale postulant. Ad quartam, quod spes

amitteretur per odium vel nolitionem beatitudinis, primo negari potest sequela, quia non est necesse spem amitti per quemlibet actum contrarium; non enim destruitur per præsumptionem. Secundo vero dico satis probabile esse, per tale odium vel nolitionem beatitudinis, fore spem destruendam, quia et hominem reddit incapacem ad sperandum, et virtute includit desperationem, aut vix potest ab illa separari, quia per illud odium voluntas totaliter recedit a Deo, ut sibi bono, et consequenter desperat tendere in ipsum. Sed hoc in propria materia ex professo tractandum est: nam in præsentem parum refert quod ille habitus, qui est spes, per hunc vel illum actum amittatur.

CAPUT XIV.

UTRUM AD AMANDUM DEUM, UT SUPERNATURALEM FINEM ET GRATIÆ AUCTOREM, PERFECTA DILECTIONE AMICITIÆ, AUXILIUM GRATIÆ PER SE, ET PROPTER SPECIEM ET EXCELLENTIAM TALIS AMORIS, SIT NECESSARIUM?

1. *In quo consistat difficultas.* — *Probatur primo.* — *Secundo.* — *Tertio.* — *Secunda difficultas.* — Quamvis resolutio hujus quæstionis ex dictis in præcedenti clara videatur, nihilominus ad complementum materiæ tractanda est, et ut nonnulla ratio dubitandi quæ adhuc superest dissolvatur. Est autem difficultas, quia supra dictum est posse hominem viribus naturæ non impeditæ, seu non lapsæ, diligere Deum auctorem naturæ amore amicitiae, seu volendo illi summam bonitatem propter ipsum; ergo etiam ut auctor gratiæ potest sic amari per easdem naturæ vires, per se loquendo, et quantum est ex natura talis actus. Probatur consequentia, primo, quia objectum quo magis bonum representatur, eo magis attrahit voluntatem, et consequenter facilius amatur: Deus autem, ut auctor gratiæ, vel non sub minori ratione boni proponitur, vel certe quodammodo sub majori, nostro modo apprehendendi, quia ejus bonitas proponitur, ut pluribus et majoribus beneficiis manifestata, quam dum apprehenditur solum ut auctor naturæ; ergo voluntas facilius poterit illum naturaliter diligere propter seipsum sub illa excellentiori ratione propositum, quam inferiori. Secundo, quia motivum amandi Deum, uno vel alio modo representatum, idem revera est, et modi illi sunt accidentarii respectu substantiæ amoris; ergo amores etiam erunt ejus-

dem naturæ et substantiæ; ergo si unus est naturalis, etiam alter. Tertio, potest hoc declarari, quia videns Deum clare, etiamsi illi denegetur auxilium ad amandum illum supernaturaliter, si detur ei generalis concursus, diligit Deum amore naturali propter bonitatem ipsius, prout in se est, quia ita illum videt; ergo amabit ex eodem motivo ex quo diligeret cum auxilio supernaturali; ergo eodem actu secundum substantiam; ergo per se ad talem actum non est necessarium gratiæ auxilium. Unde oritur alia difficultas, quia si ad talem amorem esset necessarium auxilium gratiæ propter motivum sub quo objectum amatur, ad quemlibet actum charitatis, quamvis imperfectum, esset gratia necessaria: consequens est falsum, quia talis amor esse potest in peccatore, et magna facilitate concipitur; ergo.

2. *Catholica assertio prima.* — *Deus ut auctor gratiæ sine gratia super omnia non potest amari amore amicitiae.* — Nihilominus veritas catholica imprimis est, non posse hominem lapsum diligere super omnia Deum auctorem gratiæ et salutis, amore amicitiae, et propter seipsum, sine supernaturali auxilio gratiæ. Probatur, quia talis amor est illius charitatis de qua dixit Paulus Rom. 5: *Diffundi in cordibus nostris per Spiritum Sanctum*; et ad Galat. quinto: *In Christo Jesu neque circumcisio aliquid valet, neque præputium, sed fides, quæ per charitatem operatur.* Et infra, inter fructus Spiritus primum locum tribuit charitati, dicens: *Fructus autem Spiritus est charitas*, de quo fructu intelligitur maxime illa Christi sententia, Joann. decimo-quinto: *Sicut palme non potest ferre fructum a semelipso, nisi manserit in vite, sic nec vos, nisi in me manseritis.* Quamquam enim nomine fructuum recte ibi intelligantur opera Deo placita, et apud ipsum meritoria, ut Augustin. ibi, tract. 81, Chrysostom., hom. 75, et Cyrill., l. 10, c. 14, notarunt: tamen quia, inter opera quæ ex fide procedunt, excellentius est charitas, juxta illud 1 Corinth. 12: *Excellentiorem viam vobis demonstro*, ideo ille fructus de quo loquitur Christus, maxime intelligitur esse charitas, sine qua cætera nullius fructus esse possunt, et quæ est radix omnium bonorum fructuum, et major cæteris, teste eodem Paulo 1 Corinth. 12, ut recte ponderavit Augustinus, tract. 32 in Joann., in fine. Denique ob hanc causam dixit Joann., 1 epistol., c. 4, charitatem esse ex Deo, ut egregie ponderat Augustinus, lib. 1 de Gratia Christi, cap. 21.

3. *Probatur primo a Summis Pontificibus. — Item a Conciliis.* — Habetur etiam hæc veritas ex traditione Pontificum, Conciliorum et Patrum. Ex Pontificibus, præcipui sunt Innocentius et Coelestinus in epistolis sæpe allegatis, præter illa quæ generatim contra Pelagianos ex aliis Pontificibus, Prolegom. 6, c. 1, retulimus. Ex Conciliis, Milevitanum, c. 4, sic inquit: *Cum dicat Apostolus: Scientia inflat, charitas vero ædificat, valde impium est ut credamus ad eam quæ inflat nos habere gratiam Christi, et ad eam quæ ædificat, non habere. Cum utrumque sit Dei donum, et scire quid facere debeamus, et diligere ut faciamus, ut ædificante charitate, scientia non possit inflare.* Quæ sententia sumpta videtur ex Augustino, libro de Gratia Christi, cap. 26, et lib. 4 contra duas epistolas Pelagianorum, cap. 5. Concilium etiam Arausicanum, in omnibus fere suis decretis, hanc veritatem in generalibus definitionibus tradit, specialiter vero in cap. 23, ex quo aliqua verba in sequenti capite ponderabimus. Expressius vero quam cætera, Concilium Trident., sess. 6, c. 3, definivit neminem posse diligere Deum sicut oportet, sine præveniente Spiritus Sancti inspiratione ejusque adjutorio; nullus enim amor magis esse potest sicut oportet, quam ille qui tendit in Deum, ut supernaturalis beatitudinis objectum, propter seipsum, et perfecte, ac super omnia. Ex Patribus autem præcipue videndus est Augustinus in locis allegatis, et aliis generaliter allatis in lib. 1, pro necessitate gratiæ ad bene operandum; nam in eis omnibus præcipue loquitur de charitate, imo ab illa censet mereri omnia opera honesta nomen bonorum operum in sensu ibidem explicato. Et simili modo dicit, libro vigesimo-primo de Civitate, capite decimo-sexto, tunc vitia vere vinci, cum Dei amore vincuntur: *Quem (ait) nisi Deus ipse non donat, nec aliter nisi per mediatorem Dei et hominum, hominem Jesum Christum.* Et ita ubique constanter docet charitatem esse in nobis donum supernaturaliter infusum. Et hinc tandem celebrem illam sententiam protulit in epist. 107: *Liberum arbitrium ad diligendum Deum primi peccati granditate perdidimus, quia nimirum illud donum amisimus, quo Deum sicut oportet diligere poteramus, et auxilio necessario ad diligendum indigni facti sumus.*

4. *Probatur rationibus.* — Rationes ex generalibus principiis facile sumi possunt, et ad charitatem a fortiori applicari, quia dilectio præeminet, teste Paulo 1 ad Corinth. 13. Si

ergo ad fidem, et ad voluntatem credendi, et ad spem, et ad amorem concupiscentiæ est necessaria gratia, multo magis ad diligendum ex charitate perfecta. Secundo, quia ad opera pietatis est necessaria gratia; at dilectio Dei, ut finis supernaturalis, est magnum pietatis opus; unde Augustinus dixit, epist. 29, Deum maxime coli charitate; et tract. 102 in Joann., in fine: *Amorem (inquit) pium, quo colimus Deum, fecit Deus, et vidit quia bonum est, ideo amavit ipse quod fecit.* Tertio, quia ad implendam totam legem necessaria est gratia, ut supra ostensum est; dilectio autem est plenitudo legis, Roman. 13. Et similiter applicari possunt rationes de necessitate orationis ad diligendum sicut oportet, et de gratiarum actione pro tali dilectione, et similes, quæ non ostendunt propriam rationem gratiæ ad hunc actum requisitæ, nec modum supernaturalitatis ejus, sed communem quamdam necessitatem, quæ in naturale etiam Dei amorem cadit, ut supra vidimus.

5. *Utrum gratia sit necessaria ad hunc actum, eo quod in specie sit supernaturalis? — Prima opinio negans.* — Ut ergo propriam rationem et radicem hujus necessitatis explicemus, inquirendum superest de hoc actu, an gratia sit ad illum necessaria ob substantiam ejus, vel ratione alicujus modi supernaturalis, et consequenter an sit per se necessaria ob naturam talis actus, vel quasi per accidens ob talem statum, vel conditionem personæ operantis. Nam antiqui Theologi, qui de fide et spe sentiunt, non esse actus supernaturales in substantia, ita sentiunt in 1, dist. 17; Scotus, Durandus, Paludanus, et Capreolus, quæst. 1, art. 3, ad argumentum Aureoli contra primam conclusionem, et ad argumenta Gregorii contra secundam. Idem habet Palud. in 3, dist. 23, quæst. 3, in fine; Major, dicta d. 26, quæst. 3, alias 2; Gabr., dist. 27, quæst. unica, art. 3, dub. 2; et ibid. Almain., quæst. 1, et tract. 2 Moral., cap. 9; Adam. in 1, dist. 1, quæst. 10, ad 1; contra 1 concl.; Cajet., tom. 1 Opusc., tract. 4, quæst. 1, et 2. 2, quæst. 171, art. 2, ad 3; et Soto in 4, dist. 17, quæst. 1, art. 5, et lib. 1 de Natur. et Grat., cap. 22, et lib. 2, cap. 14 et 16. Qui non afferunt nova fundamenta pro hoc actu, et omnia reducuntur ad ea quæ in principio posita sunt, et quæ in cap. 4 jam sunt soluta. Modi etiam explicandi supernaturalitatem hujus actus iidem sunt qui superius etiam sunt tractati. Nam Scotus illum ponit in intensione, quem imitatur Paludanus. Alii vero frequentius ponunt illam in ratione

meriti, et acceptabilitate vel acceptance, ut Durandus, Gabriel et Cajetanus.

6. *Assertio secunda affirmans.* — *Probatur ratione et auctoritate.* — Nihilominus omnino dicendum secundo est, auxilium gratiæ esse necessarium ad hunc actum amoris per se, et ex natura talis actus, quia nimirum in essentia et specie sua supernaturalis est. Hæc est sententia D. Thomæ, et omnium auctorum quos pro nostra sententia cap. 4 allegavi; et eisdem rationibus probanda est, nihil enim addendum hic occurrit. Nam a fortiori sequitur hæc assertio ex præcedentibus. Nam perfectior est actus charitatis Dei, quam spei vel fidei; ergo si illi ratione suarum specierum sunt supernaturales, multo magis charitatis. Declaratur præterea auctoritate Patrum, et ratione a posteriori inde sumpta; nam hic actus supernaturalis est, etiam in Angelis, ut expresse testatur Augustinus, libro 12 de Civitat., cap. 9, dicens *Deum Angelos cum bona voluntate, id est, cum amore casto, quo illi adhererent, creasse, simul in eis, et condens naturam, et largiens gratiam.* Et Gregorius, lib. 32 Moral., cap. 18, alias 23, de Lucifero exponit verba illa Ezech. 28: *Foramina tua in die qua creatus es præparata sunt;* dicens: *Hujus lapidis in die conditionis suæ foramina præparata sunt, quia, videlicet, capax charitatis conditus est. Si enim charitatis auro sese penetrabilem præbuisset, sanctis Angelis sociatus in ornamento regio lapis fixus maneret.* Et infra, eidem Lucifero applicans verba illa: *In medio lapidum ignitorum perfectus ambulasti,* addit: *Quia inter Angelorum corda charitatis igne succensa, clarus gloria conditionis extitit.* Idem sentiunt omnes Patres, qui docent Angelos per Spiritum Sanctum fuisse in sua conditione sanctificatos; nam sanctificatio per dilectionem maxime fit. Simili modo hic actus supernaturalis fuit in homine in natura integra, et ad illum gratia indiguit; nam etiam ille sanctificatus fuit per gratiam, ac proinde per charitatem, etiam supernaturalem, ut supra Proleg. 4 ostendimus. Denique etiam in beatitudine est actus omnino supernaturalis, et connaturalis visioni, ut nunc suppono. Ergo signum evidens est hunc actum non esse supra vires naturæ propter rebellionem concupiscentiæ, aut propter alias difficultates amoris Dei repugnantes in natura lapsa, sed quia ex natura sua excedit vires creatæ voluntatis.

7. *Fit conclusio evidentior ex eo quod sit impossibilis supernaturalitas accidentalis.* — Consequentia quidem per se satis apparet evi-

dens. Potest autem evidentior fieri discursu supra facto, qui non minus in hoc actu quam in actu fidei convincit, non posse assignari modum accidentalem, per quem in esse supernaturalis constituatur, ideoque necessario judicandum esse talem ex vi suæ substantiæ. Antecedens patebit facile applicando inductionem supra factam, quia ille modus non potest esse dependentia tantum in fieri ab auxilio supernaturali, seu gratiæ, quia si hæc dependentia est connaturalis actui, id est, ob perfectionem talis actus necessaria, hoc ipsum indicat in ipso actu entitatem supernaturalem; si vero est extraordinaria, et præter naturam talis actus, vel erit necessaria solum per accidens propter extrinseca impedimenta, qualia in solo homine non integro reperiuntur, vel est gratis et sine fundamento constitutus talis modus auxilii vel productionis, multoque minus dici potest tale auxilium esse simpliciter necessarium ad talem actum ex defectu virium liberi arbitrii. Nec etiam potest ille modus esse extrinsecus, seu per extrinsecam denominationem, nec consistere in tali esse meriti quod non fundetur in nobilitate ipsius actus, neque in aliqua specie bonitatis moralis accidentaria et extrinseca. Maxime cum hic actus charitatis inter omnes per se et essentialiter sit moraliter bonus, id est, honestissimus ex vi sui objecti, ideoque si propter talem bonitatem supernaturalis est, per suam utique substantiam et essentialem speciem est supernaturalis. Neque etiam potest ille modus esse intrinsecus et physicus, seu realis, simulque accidentalis ipsi actui; nam hic nullus est in actu, nisi intensio, et hæc nec per se est necessaria in aliquo certo gradu ad verum actum charitatis; nec est alterius ordinis a substantia ipsius actus; ergo non per modum accidentalem, sed per substantiam suam est talis actus supernaturalis.

8. *Aliquorum solutio.* — *Refellitur.* — Dicunt vero aliqui hunc amorem benevolentiae Dei esse supernaturalem ex modo, quia scilicet ita tendit in Deum, ut sistat in ipso, volendo illi bonum propter se, quod putant esse supra conditionem naturæ. Sed hoc in superiori libro improbatum est, et licet esset verum, jam ille modus esset substantialis, pertineretque ad differentiam specificam et essentialem constituentem talem actum in sua substantia, et distinguentem illum ab amore concupiscentiæ ejusdem objecti, et ita non esset contra præsentem assertionem. Nam et nos fatebimur illum modum esse essentialem tali actui, non

vero esse specificum, sed genericum, vel communem, quia convenit omni amori benevolentiae Dei, qui tamen etiam potest esse naturalis, ut supra probavimus. Alii denique aiunt hunc actum esse supernaturalem ex modo, quia est super omnia. Idem vero cum proportionem respondendum est. Nam hic modus *super omnia*, accidentaliter esse potest et essentialiter, et priori modo non est supernaturalis, sed tantum posteriori modo, et ita non est extra substantiam.

9. *Amor super omnia, primo, potest esse ex libera adhæsiōne voluntatis. — Secundo, ex ratione motiva. — Hoc secundo modo est supernaturalis.* — Potest enim quis diligere aliquid non ex vi motivi aut rationis diligendi, sed solum quia ex libertate sua vult adhærere huic rei potius quam aliis, et sic homo potest se super omnia diligere, vel aliam creaturam, et ille modus est accidentaliter, nam solum consistit in majori adhæsiōne ex parte operantis, seu in terminatione ad objectum cum comparatione formali vel virtuali ad aliud, non ex vi objecti, sed ex vi liberæ affectionis. Alio autem modo potest amor esse super omnia ex vi motivi et excellentiæ objecti, et rationis diligendi illud, et sic est super omnia absolutus et efficax amor charitatis Dei, idque habet ex vi suæ perfectionis essentialis. Verumtamen hic etiam modus non est specificus: nam convenire potest amori naturali intra suam latitudinem. Quia vero, ut supra dixi, illa perfectio convenit naturali amori limitate, et secundum quid, ideo ille modus, ut convenit amori charitatis, est simpliciter talis, et sic est supernaturalis, et intime ac essentialiter illi conveniens. Quod a posteriori declaratur, quia ex vi sua, virtute includit observantiam omnium præceptorum, non tantum naturalium, sed etiam supernaturalium, et non tantum virtutum moralium, sed etiam aliarum theologiarum, quas propterea charitas suo modo perficit; voluntas autem absoluta implendi omnia talia præcepta supernaturalis est, non solum propter impedimenta naturæ lapsæ, sed per se, quia impletio talium præceptorum supernaturalium excedit vires liberi arbitrii, non solum quoad collectionem, sed etiam quoad singula; ergo.

10. *Probatur ultimo a priori. — Variæ opiniones refelluntur.* — Ultimo addenda est ratio a priori, quæ sumenda est, ut supra dixi, ex motivo et objecto formali diligendi, simulque solvenda est præcipua difficultas, propter quam hoc dubium motum est. Quæ consistit in dis-

tinguendis motivis amoris naturalis et supernaturalis Dei propter seipsum, et ex sola amicitia seu benevolentia Dei, quod multi tam difficile aut impossibile reputant, ut propterea quidam eorum negent dari aliquam naturalem dilectionem Dei ex pura benevolentia: alii vero concedentes illam, negant posse distinguere specie ab amore charitatis: alii denique, distinctionem admittentes, negant illam sumendam esse ex objectis seu motivis diligendi, sed ex principiis, vel ex sola entitatum varia perfectione. Quas opiniones jam improbavimus, primam in præcedenti libro, secundam in hoc capite, tertiam vero in cap. 6, nam ibi dicta de fide ad amorem facile applicantur. Quia si voluntas potest viribus suis, seclusis impedimentis, diligere Deum ex eodem motivo, quo charitas illum amat, in natura integra et in Angelo fuisset ille amor: hoc autem incredibile est, multumque repugnat doctrinæ Conciliorum et Patrum; tum quia ille amor, qualiscumque esset in entitate, esset super omnia, et esset absolutus et efficax, et perfecte uniret amantem amato, quantum ad effectum ergo esset opus pietatis: nam totam animam ad Deum, ut supernaturalem finem, converteret: hæc autem concedere libero arbitrio creato, suis viribus, et in quocumque statu, nimium est, et sententiis Patrum et Conciliorum, imo et Scripturarum plane contrarium, ut ex hic allegatis et ex dictis in libro superiori de necessitate gratiæ ad opera pietatis satis constat, et in sequenti capite aliqua addemus. Præterquam quod, ut supra argumentabar, si talis amor est in potestate nudi liberi arbitrii, quomodo non est in ejus potestate se disponere ad remissionem peccati, etiam ut est contra Deum supernaturalem finem; vel ad quid postuletur actus melioris entitatis, cum ad omnes effectus morales ille sufficiat, ut alia quæ supra dixi nunc omittam?

11. *Alia opinio. — Sola diversa cognitio ad hanc distinctionem non sufficit.* — Alii ergo, ut hanc distinctionem ex objectis assignent, dicunt amorem naturalem tendere in Deum ut cognitum per rationem naturalem, charitatem vero tendere in ipsum ut cognitum per fidem. Ita insinuat Alens., 2 part., quæst. 91, art. 1, ad 7. Hæc autem differentia per se sola non sufficit, nisi aliquid addatur ex parte objecti ad diligendum propositi, vel rationis formalis diligendi illud. Nam cognitio per se tantum est conditio requisita in objecto, ut possit movere affectum, quia per cognitionem applicatur. Unde sola diversitas cognitionis,

si alioqui objectum propositum idem omnino sit, et sub eadem ratione diligendum proponatur, non sufficit ad distinguendos actus voluntatis, quæ applicatio objecti solum per accidens concurrat ad amorem; ergo distinctio illius non potest efficere diversitatem in actibus amoris. Sicut actus amoris Dei in via et in patria ejusdem rationis est, etiamsi per cognitiones specie diversas applicetur. Et confirmatur, quia circa Deum consideratum per fidem, solum ut creatorem, potest voluntas operari solo affectu naturali, eum diligendo vel colendo, quia illud bonum cognitum naturale est, et modus cognitionis supernaturalis non potest naturam impedire, quominus in suum objectum feratur, prætermissa modo cognitionis, circa quem nullo modo versatur.

12. *Prima aliquorum solutio.* — Respondent vero aliqui, ex illis diversis cognitionibus resultare in objecto diversas rationes formales, sub quibus terminet duos amores distinctos, naturalem et supernaturalem, etiamsi eadem res et ex eodem motivo bonitatis amanda proponatur. Nam idem bonum illis diversis modis propositum, est aptum terminare diversos amores; hæc autem aptitudo ad terminandum actum, est ratio sub qua objectum terminat actum: in eodem autem Deo summe bono, ut representato per fidem, alia est aptitudo ad terminandum amorem, ab ea quæ in eodem Deo ut cognito per naturale lumen est, ad terminandum proportionatum amorem. Quia etiam e converso amor supernaturalis natura sua ex propria ratione exigit cognitionem supernaturalem et per inferiorem non excitatur, e converso vero amor naturalis contentus est cognitione naturali, cui commensuratur.

13. *Rejicitur. — Cur ad amorem supernaturalem supernaturalis cognitio requiratur.* — Sed hoc etiam non satis rem declarat. Nam eadem est in objecto bono aptitudo ad terminandum affectum, quæ est ad movendum et attrahendum illum: fertur enim affectus in eam objecti bonitatem quæ ipsum movet: sed aptitudo ad movendum affectum non est bonitas sic vel sic cognita, sed est bonitas ipsa, prout in se talis vel talis est: ergo eadem est aptitudo ex parte objecti ad terminandum amorem, ac subinde ubi fuerit eadem ratio motiva objecti amabilis, etiam erit unica aptitudo ad terminandum amorem. Unde fit ut si in Deo cognito per fidem vel rationem, non distinguatur duplex ratio motiva ad sui amorem, non possint etiam recte distinguere aptitudines ad terminandum amorem. Et ita in objecto amabili, ratio *sub qua* non est alia a ratione motiva, propter quam proxime et adæquate objectum amatur, vel amari potest. Neque obstat quod amor supernaturalis natura sua postulet præviam cognitionem supernaturalem, quia hæc imprimis postulatur, ut sit proportio connaturalis inter actus et principia eorum, non vero ut inde sumenda sit species vel genus amoris. Deinde per se requiritur supernaturalis cognitio, ut in objecto possit ostendere aliquam superiorem rationem diligendi, quam ratio naturalis non assequitur. Nihilominus tamen, quia fides etiam naturalia motiva contemplari potest, non repugnabit ex illis moveri naturalem affectum, etiamsi per fidem considerentur. Confirmatur, quia alias simili modo amor naturalis Dei, ut cogniti per scientiam, vel per fidem ac traditionem humanam, posset specie distinguere, si dicatur Deum, ut cognitum per scientiam vel per fidem, habere diversas aptitudines ad terminandum amorem, quæ sufficiunt ad diversas rationes, sub quibus objectum illud terminat amores: hoc autem non est verisimile, quia illa diversitas cognitionis est valde accidentaria ad amorem. Et alia multa similia facile inferri possunt, si modus ille distinguendi affectus admittatur.

14. *Secunda solutio Alensis. — Impugnatur primo.* — Addunt ergo alii, et indicat Alensis supra, ideo dilectionem quæ sequitur fidem, et quæ habetur ex cognitione naturali, esse diversas, quia hæc tendit in Deum ut unum, illa vero ut trinum et unum. Quod si objiciatur, ad amorem accidentarium esse quod Deus consideretur tantum ut unus, vel etiam ut trinus, quia semper amatur ratione suæ bonitatis, quæ semper est una, et illi convenit per se, ut est unus, respondebitur eandem bonitatem apprehensam ut communicabilem realiter tribus personis, sub quadam eminentiori ratione bonitatis apprehendi, quam si ut limitata ad unam personam apprehendatur, ideoque excellentiori modo amari priori modo spectatam, quam posteriori. Sed nihilominus non potest esse hæc propria et adæquata ratio distinguendi hos amores; quia priusquam Trinitatis mysterium communi fidelium plebi communicaretur seu revelaretur, omnes justi diligebant Deum vero actu charitatis, qui tamen communiter non apprehendebant Dei bonitatem, ut communicabilem tribus personis. Et nunc etiamsi simplex fidelis non habeat explicitam cognitionem Trinitatis